

JARI KEINÄNEN

Yhteiskuntafilosofian haasteet F13

ATENA

SISÄLLYS

SAATTEEKSI 7

1 YHTEISKUNTA FILOSOFIAN

TUTKIMUSKOHTENA 9

YHTEISKUNNAN OLEMISTAPA 10

Yhteiskunnan käsite 10

Yhteiskunnan tunnuspiirteitä 12

Yhteiskuntamuotojen luokittelua 13

Yhteiskunta yksilön elinympäristönä 14

YHTEISKUNTAFILOSOFIAN LUONNE 17

Yhteiskuntafilosofian kysymyksiä 17

Yhteiskuntafilosofian suhde filosofian
osa-alueisiin ja yhteiskuntatieteisiin 19

Yhteiskuntafilosofia ja politiikka 21

MIKSI YHTEISKUNTIA ON? 22

Yhteiskunta mahdollistaa hyvän
elämän 22

Yhteiskunta takaa turvallisuuden 24

Yhteiskunta turvaa omistusoikeuden 25

Yhteiskunta toteuttaa yleistahdon 27

Järkeä ja yhteiskuntien kehittäminen 29

2 MILLAINEN YHTEISKUNNAN PITÄISI OLLA? 33

YHTEISKUNTAFILOSOFINEN UTOPISMI 34

Utopiat ja dystopiat 34

PLATONIN IHANNEYHTEISKUNTA-
TEORIA 36

Ihanneyhteiskunnan yhteiskuntaluokat 36

Hallitsijan asema ja keinot 38

Filosofi kuninkaana, kuningas
filosofina 39

HYVÄT JA HUONOT YHTEISKUNTA-
MUODOT 41

Aristoteles Platonin kriitikkona 41

Kolme hyvää, kolme huonoa yhteiskunta-
muotoa 42

KEHITYS JOHTAA IHANNEYHTEIS-
KUNTAAN 43

Valtiossa kiteytyy objektiivinen henki 43

KAPITALISTISESTA YHTEISKUNNASTA
SOSIALISTISEEN 46

Talous yhteiskunnan perustana 46

Vallankumous ja sosialistinen yhteiskunta 48

Sosialismin ongelmia 51

YHTEISKUNNAN UUDISTAMINEN 54

Konservatismi 54

Osittaisuudistusten menetelmä 56

Väärä tietoisuus uudistamisen esteenä 57

LIBERAALI YHTEISKUNTA 59

Hyvän elämän tae vai välttämätön paha? 59

Liberalismi oppina ja aatteena 61

Yksilön vapaus ja yhteiskunnan tehtävät 63

Poliittinen vapaus 65

Taloudellinen vapaus 66

Sosiaaliliberalismi 68

3 VALTA 73

VALLAN MUOTOJA 74

Mitä valta on? 74

Legitiimi valta ja karismavalta 75

Väkivalta ja pakkovalta 76

VALTA JA TIETO 77

Asiantuntijavalta 77

Diskurssin valta 79

Median valta 82

Manipulaatio 86

VALTA JA SUKUPUOLI 88

Patriarkaalin yhteiskunta 88

Sosiaalinen sukupuoli ja yksilön
mahdollisuudet 92

VOIKO VALTA OLLA KANSALLA? 96

Kansan valta – vai edustajien? 96

Edustuksellisen demokratian ongelmia 98

Edustuksellisen demokratian puolustus 99

HALLITSIJAN VALLAN RAJAT 101

Totalitarismi 101

Hallitsijan keinot 104

Hajautetun vallan puolustus 106

Vallaton yhteiskunta 109

4 OIKEUDENMUKAISUUS 113

MITÄ OIKEUDENMUKAISUUS ON? 114

Oikeudenmukaisuuden käsite 114

OIKEUDENMUKAISUUDEN ARVIOINTI 116

Oikeudenmukaisuuden olosuhteet 116

Jako-oikeudenmukaisuus ja oikaiseva
oikeudenmukaisuus 117

Oikeudenmukaisuuden muodollinen
periaate 119

RANKAISEMISEN OIKEUDEN-
MUKAISUUS 120

Silmä silmästä, hammas hampaasta 120

Rankaisuteoriat 122

OIKEUDENMUKAISUUS JA
TASA-ARVO 127

Tasa-arvon perusta 127

Liberalismi ja lähtökohtien tasa-arvo 129

Sosiaaliliberalismi ja lopputuloksen
tasa-arvo 130

Oikeudenmukaisuus ja solidaarisuus 133

OIKEUDENMUKAISUUS JA
PUOLUEETTOMUUS 135

Utilitarismi ja oikeudenmukaisuus 135

Tietämättömyyden verho 136

5 YHTEISKUNTIEN VÄLISET SUHTEET 143

GLOBALI OIKEUDENMUKAISUUS 144

Globalin oikeudenmukaisuuden
kysymyksiä 144

Poliittinen realismi ja globaali oikeuden-
mukaisuus 146

Stoalaiset ja maailmankansalaisuuden
ajatus 148

Valtioiden velvollisuudet 149

Kansainvälinen laki 151

VOIKO SOTA OLLA OIKEUTETTU? 153

Mitä sota on? 153

Oikeutetun sodan teoria 155

Sisällissodat ja kansanmurhat 158

Terrorismi 160

Pasifismi 163

Ovatko sodat väistämättömiä? 167

6 OIKEUDENMUKAISUUS GLOBALISOITUVASSA MAAILMASSA 171

MITÄ GLOBALISAATIO ON? 172

Globalisaation piirteitä 172

POLIITTINEN GLOBALISAATIO 173

Poliittisen globalisaation piirteitä 173

Globaalia demokratiaa vai
kosmokratiaa? 177

TALOUDELLINEN GLOBALISAATIO 179

Taloudellisen globalisaation piirteitä 179

Taloudellinen globalisaatio ja köyhät
valtiot 181

Tuotannon globalisaatio ja työ 185

Digitalisaatio ja työ 187

EKOLOGINEN GLOBALISAATIO 190

Ekologinen globalisaatio ja oikeuden-
mukaisuus 190

Ketkä osallistuvat ilmastotalkoisiin? 192

Maailmankansalaisen etiikka 194

KULTTUURINEN GLOBALISAATIO 194

Kulttuurisen globalisaation piirteitä 194

Suvaitsevyyden rajat 197

KUVALÄHTEET 202

SAATTEEKSI

Yhteiskuntafilosofian haasteet on lukion yhteiskuntafilosofian kurssin (FI3) oppikirja, joka noudattaa lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 vaatimuksia. Se soveltuu johdatukseksi yhteiskuntafilosofian peruskysymyksiin kaikille kiinnostuneille.

Kirjassa pohditaan, mikä on yhteiskunnan tehtävä ja millainen yhteiskunta olisi hyvä. Millaisia ovat yhteiskuntien valtasuhteet ja miten poliittinen päätösvalta pitäisi jakaa? Miten pitäisi järjestää talous, työnjako ja omistussuhteet? Mitä ovat yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo? Miten pitäisi ymmärtää yhteiskuntien ja kansanryhmien väliset suhteet? Millaisia yhteiskuntafilosofian kysymyksiä ja haasteita nykyhetki nostaa esiin?

Yhteiskuntafilosofian haasteissa tarkastellaan vaikutusvaltaisia poliittisia aatteita, kuten liberalismia ja sosialismia, arvioidaan tunnettujen yhteiskuntafilosofien näkemyksiä ja rohkaistaan lukijaa muodostamaan omia näkemyksiä. Kirja tarjoaa välineitä ja näkökulmia yhteiskunnalliseen aikalaiskeskusteluun sekä tukee kasvua kohti kriittistä ja aktiivista kansalaisuutta.

Yhteiskuntafilosofian haasteiden selkeä rakenne ja ytimekäs kieli auttavat jäsentämään yhteiskuntafilosofian moniin suuntiin haarautuvia kysymyksiä. Monipuolinen kuvitus elävöittää ja problematisoi käsiteltäviä teemoja. Runsaat pohdintatehtävät kannustavat ajattelemaan itse.

Kiitän FT Tuukka Tomperia kommentteista ja ehdotuksista käsikirjoitukseen.

Toivotan epäilyyn rohkaisevia lukuhetkiä!

Tekijä